

18.12.2008

Dnro 4157/2/08

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

ESITYS MIELENTERVEYSLAIN TÄSMENTÄMISEKSI

Esitän sosiaali- ja terveysministeriölle mielenterveyslain (1116/1990) täsmentämistä jäljempänä kerrottavalla tavalla.

Erään kanteluasian käsittelyn yhteydessä kävi ilmi, että mielenterveyslaissa ei ole täsmällisiä säännöksiä potilaan noutamisesta hänen tahdostaan riippumatta terveyskeskukseen tutkittavaksi.⁽¹⁾ Lakia on tosin vakiintuneesti tulkittu siten, että tällainen menettely on mahdollinen (esim. KKO 1992:144). Nähdäkseni tulkinta perustuu virka-apua koskevaan mielenterveyslain 31 §:n säännökseen:

Jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin lääkäri katsoo, että 8 §:ssä tarkoitetun henkilön kuljettamisessa terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi terveydenhuoltoalan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja, poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa.

Säännöksestä käy epäsuorasti ilmi, että potilas voidaan kuljettaa terveyskeskukseen poliisin virka-avulla.

Mielenterveyslain 31 § on säädetty ennen vuoden 1995 perusoikeusuudistusta (969/1995). Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Säännöksen esitöiden mukaan lailla säädettävältä perusoikeusrajoitukselta vaaditaan täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Rajoituksen olennaisen sisällön tulee ilmetä suoraan laista. Siitä tulee käydä selville esimerkiksi rajoituksen laajuus ja sen täsmälliset edellytykset (HE 903/1993 vp).

Potilaan noutaminen terveyskeskukseen hänen tahdostaan riippumatta merkitsee voimakasta puuttumista hänen itsemääräämisoikeuteensa ja henkilökohtaiseen vapauteensa. Nähdäkseni mielenterveyslain säännökset eivät tältä osin täytä niitä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia, jotka perustuslaissa asetetaan henkilökohtaista vapautta rajoittavalle lainsäädännölle.

Eduskunnan oikeusasemiehestä annetun lain 11 §:n mukaan teen sen vuoksi esityksen sosiaali- ja terveysministeriölle lainsäädännössä olevan puutteen poistamiseksi.

Pyydän ministeriötä ilmoittamaan minulle 31.10.2009 mennessä mihin toimenpiteisiin esitykseni on antanut aihetta.

(1) Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 18.12.2008 (Dnro 114/4/07). Päätös on luettavissa eduskunnan oikeusasiamiehen verkkosivuilla: www.oikeusasiamies.fi (Oikeusasiamiehen ratkaisut).